

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЧЕРНІГІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ШОВКОПЛЯС Тетяна Семенівна

УДК 336.226.1:336.225(477)

**МОДЕРНІЗАЦІЯ ЗАСОБІВ АДМІНІСТРУВАННЯ ПОДАТКУ
НА ПРИБУТОК ПІДПРИЄМСТВ В УКРАЇНІ**

Спеціальність 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит

Автореферат
дисертації на здобуття наукового ступеня
кандидата економічних наук

Чернігів – 2020

Дисертацією є рукопис.

Робота виконана у Міжнародному інституті інноваційних освітніх технологій.

Науковий керівник: доктор економічних наук, професор
Прокопенко Валерія Юріївна,
Міжнародний інститут інноваційних освітніх технологій, директор.

Офіційні опоненти: доктор економічних наук, професор
Яворська Тетяна Василівна,
Львівський національний університет імені
Івана Франка Міністерства освіти і науки України,
професор кафедри банківського і страхового бізнесу;

кандидат економічних наук, доцент
Клименко Тетяна Вікторівна,
Чернігівський національний технологічний
університет Міністерства освіти і науки України,
доцент кафедри бухгалтерського обліку,
оподаткування та аудиту.

Захист відбудеться «25» червня 2020 р. о 13⁰⁰ годині на засіданні спеціалізованої вченої ради Д79.051.04 у Чернігівському національному технологічному університеті за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95, ауд. 318.

З дисертацією можна ознайомитися в бібліотеці Чернігівського національного технологічного університету за адресою: 14035, м. Чернігів, вул. Шевченка, 95.

Автореферат розісланий «22» травня 2020 р.

Вчений секретар
спеціалізованої вченої ради,
доктор економічних наук, професор

 В. В. Виговська

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми дослідження. Економічні реалії, статистика та оцінки різних експертів свідчать, що податок на прибуток підприємств (далі ППП) мінімізують цілі галузі народного господарства та фінансово-промислові групи. За таких тенденцій, на фоні високих соціальних зобов'язань держави, загострилася проблема формування дохідної частини державного бюджету, вагомим джерелом наповнення якого залишається податок на прибуток підприємств. Однак недосконалість законодавства та недостатньо ефективного адміністрування цього податку призводять до скорочення відповідних надходжень до бюджету країни, нерівномірного та несправедливого податкового навантаження, порушення засад конкуренції, а отже, і до гальмування розвитку економіки загалом. Зважаючи на необхідність нарощування обсягів та забезпечення стабільності, своєчасності податкових надходжень від сплати податку на прибуток підприємств до бюджету країни, актуалізується завдання модернізації засобів адміністрування зазначеного податку, що неможливо без обґрунтування наукових підвалин його вирішення та пошуку нових форм і прийомів налагодження ефективної взаємодії учасників податкових відносин.

Фундаментальний внесок у розвиток теорії контрольної та фіскальної функцій державних фінансів зробили такі закордонні вчені: Е. Аткинсон, А. Вагнер, Т. Гоббс, Й. Зонненфельс, Д. Ірвін, А. Лаффер, Д. Локк, К. Макконелл, Д. Мілль, Д. Рікардо, П. Самуельсон, А. Сміт, Д. Стігліц, Й. Юсті та інші.

Проблеми адміністрування податку на прибуток підприємств досліджували такі науковці, як: В. Андрущенко, Ю. Іванов, Т. Калінеску, Т. Клименко, А. Крисоватий, В. Мельник, С. Онишко, Р. Паславська, К. Проскура, Д. Серебрянський, О. Смірнова, А. Соколовська, Д. Степанова, Л. Тарангул, К. Швабій, Т. Яворська та ін.

Теоретичне обґрунтування розбудови системи фінансового контролю як важливої складової адміністрування висвітлили у своїх працях М. Базась, І. Басанцов, М. Білуха, О. Василик, П. Германчук, І. Микитюк, В. Опарін, В. Прокопенко, І. Стефанюк, Б. Усач, М. Шутов. З правовими аспектами фінансового контролю пов'язані наукові розвідки В. Дереконя, Л. Касьяненко, П. Пацурківського, Л. Савченко. З окремими практичними аспектами адміністрування, фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств пов'язані роботи В. Антипова, О. Воронкової, О. Данілова, В. Москаленко, В. Онищенко, Т. Паєнтко, В. Синчака, А. Чередніченко та інших.

Наукові досягнення вказаних авторів є вагомим для розвитку теорії та практики податкового адміністрування, проте проблеми взаємодії суб'єктів податкових відносин через призму адміністрування податку на прибуток підприємств та організацію відповідних контрольних-перевірочних процедур висвітлені недостатньо. Подальшого наукового обґрунтування потребують стратегічні напрями модернізації засобів адміністрування податку на прибуток підприємств. Формування раціональної та ефективної державної податкової

політики, спрямованої на забезпечення податкових надходжень до бюджету, неможливе без реформування державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств.

Пріоритетність вирішення окреслених проблем зумовили вибір теми наукового дослідження, постановку мети та завдань, напрями дослідження і логіку дисертації.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Дисертаційна робота виконана відповідно до плану науково-дослідних робіт:

– Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» за темою: «Формування механізму взаємодії держави та бізнесу в інноваційно-інвестиційній сфері» (державний реєстраційний номер 0115U003841), у межах якої дисертанткою обґрунтовано напрями вдосконалення адміністрування податку на прибуток підприємств;

– Чернігівського національного технологічного університету за темою: «Стратегічні пріоритети та механізми забезпечення інноваційного розвитку базових галузей національного господарства» (державний реєстраційний номер 0118U004407), де авторкою розглянуто теоретичні аспекти адміністрування податку на прибуток підприємств.

Мета і завдання дослідження. Мета дисертаційної роботи полягає в поглибленні теоретико-методичних положень та обґрунтуванні науково-практичних рекомендацій щодо вдосконалення засобів адміністрування податку на прибуток підприємств для забезпечення стабільності та достатності податкових надходжень до бюджету України.

Досягнення поставленої мети зумовило необхідність постановки таких завдань:

– розвинути теоретичні підходи до розуміння сутності оподаткування прибутку підприємств та його адміністрування;

– висвітлити змістовно-функціональну характеристику засобів адміністрування податку на прибуток підприємств та їхню роль у формуванні податкових надходжень до бюджету країни;

– окреслити інституційно-правові засади державного фінансового контролю за обчисленням бази оподаткування та сплатою податку на прибуток підприємств;

– проаналізувати стан та тенденції сплати податку на прибуток підприємств в Україні;

– охарактеризувати вітчизняну практику адміністрування податку на прибуток підприємств;

– надати оцінку ефективності контрольної-перевірочної роботи щодо сплати податку на прибуток підприємств;

– сформулювати науково-прикладні рекомендації щодо модернізації засобів адміністрування податку на прибуток підприємств;

– обґрунтувати напрями реформування державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств.

Об'єктом дослідження є процеси адміністрування податку на прибуток підприємств.

Предметом дослідження є теоретичні, методичні та практичні засади вдосконалення засобів адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні.

Методи дослідження. У дисертаційній роботі для вирішення поставлених завдань використовувалися загальнонаукові та спеціальні методи пізнання, зокрема: *діалектичний* – у процесі дослідження змістовних характеристик процесу адміністрування податку на прибуток підприємств та державного фінансового контролю; *системний* – для узагальнення наукових поглядів на природу оподаткування прибутку підприємств; *аналізу та синтезу* – для надання характеристики специфічним рисам державного фінансового контролю як складової адміністрування податку на прибуток; *ретроспективний, структурний аналіз* – для визначення тенденцій контрольно-перевірочної роботи; *наукової абстракції, формальної логіки* – при обґрунтуванні напрямів модернізації адміністрування, зокрема й реформування державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств; *графоаналітичний* – для унаочнення матеріалу та схематичного зображення низки теоретичних і практичних положень дисертації.

Статистичну та фактологічну основу дослідження становили праці українських та закордонних науковців, нормативно-правові акти вітчизняного та міжнародного податкового законодавства, інформаційно-методичні матеріали, офіційні статистичні дані Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, Державної служби статистики України, Державної казначейської служби України, Національного банку України, Світового банку, Міжнародного валютного фонду, інформаційні ресурси мережі Інтернет, особисті спостереження та розрахунки дисертантки.

Наукова новизна отриманих результатів. Основними положеннями, що відображають новизну та виносяться на захист, є такі:

удосконалено:

– концептуальні положення щодо: 1) теоретичного обґрунтування сутності адміністрування податку на прибуток підприємств (ППП) на основі поєднання інституціонального, функціонального та системного підходів; 2) розкриття принципів розбудови системи адміністрування податку на прибуток підприємств у частині доповнення їх переліку таким: «партнерська взаємодія з підприємствами – платниками податків»; 3) встановлення критеріїв оцінки адміністрування ППП, зокрема: економічна ефективність, результативність, якість; 4) обґрунтування функцій адміністрування ППП – основних (фіскальна, регулююча) та спеціальних (контрольна, сервісна); 5) розуміння змісту прийомів такого адміністрування у розрізі таких ознак: дії (правові, організаційні, економічні, соціально-психологічні); впливу (прямі та непрямі); сфери застосування (загальні, спеціальні). Сформульовані положення сприятимуть створенню передумов для співпраці податкових органів із підприємствами – платниками ППП;

– методичний підхід до вимірювання ефективності адміністрування ППП, який передбачає обчислення комплексного інтегрального показника, в якому відтворено значення сукупності визначених показників, що характеризують функції такого адміністрування та, на відміну від наявних, включають оцінювання таких критеріїв: економічна ефективність, якість, результативність. Окреслений підхід дозволить комплексно охарактеризувати систему адміністрування ППП та аргументувати науково-прикладні рекомендації щодо її вдосконалення;

– комплекс аргументів щодо характеру взаємозв'язку між поняттями «адміністрування ППП» як системи взаємодії суб'єктів податкових відносин щодо сплати ППП, що реалізуються через сукупність організаційних дій податкових органів щодо забезпечення виконання відповідних податкових зобов'язань підприємствами та «фінансовий контроль за обчисленням та сплатою ППП» як складової частини системи адміністрування такого податку, що впливає на його результативність через виявлення й/або запобігання порушенням відповідних норм податкового законодавства. Це, на противагу усталеним науковим поглядам, дає змогу обґрунтовано пояснити субординацію напрямів реформування підходів до адміністрування ППП;

дістало подальшого розвитку:

– наукове обґрунтування гіпотези про позитивний вплив діджиталізації адміністрування податків на рівень податкової дисципліни та податкової моралі, що відтворюється через дотримання вимог податкового законодавства та зниження рівня ухилення від сплати податків, оскільки автоматизовані системи управління сприймаються як справедливі, прозорі, менш корумповані, що дозволило обґрунтувати напрями забезпечення стабільних податкових надходжень до бюджету країни;

– науково-прикладні рекомендації щодо модернізації засобів адміністрування ППП, що на відміну від усталених, спрямовані на запровадження сервісноорієнтованого режиму такого адміністрування за рахунок: спрощення процедур виконання податкових зобов'язань за ППП для всіх підприємств; забезпечення відкритості та прозорості взаємодії суб'єктів таких податкових відносин; оцифрування всіх процедур адміністрування ППП; запровадження автоматизованого ризик-моніторингу несплати ППП; підвищення стандартів контрольно-перевірочної роботи для системного попередження ухилення від сплати ППП; удосконалення законодавчих норм у частині врегулювання податкових відносин зі сплати ППП, пов'язаних із розвитком науково-технічного прогресу в платіжних системах (криптовалюти);

– обґрунтування передумов зміни примусового режиму адміністрування ППП на вмотивоване виконання відповідних податкових зобов'язань підприємствами за рахунок реалізації концепції «партнерських відносин податкових органів та платників ППП» через усвідомлення ними своєї ролі та взаємних інтересів у формуванні фінансових підвалин поступу країни; забезпечення дотримання юридичних прав обох сторін; дотримання принципу справедливості у вирішенні спірних питань взаємодії.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що наведені в роботі положення рекомендаційного характеру доведені до рівня конкретних пропозицій та можуть бути використані в системі державних органів виконавчої влади, які відповідають за формування та вдосконалення інструментів адміністрування податку на прибуток підприємств.

Результати дисертаційної роботи, які мають прикладний характер, було використано в діяльності:

– Головного управління Державної податкової служби України у Харківській області (довідка № 01-07/19/787 від 01.07.2019 р.) при розробці пропозицій щодо забезпечення виконання податкових зобов'язань підприємствами платниками ППП;

– Департаменту бюджету і фінансів Харківської міської ради Харківської області (довідка № 4-21/1-255 від 10.10.2019 р.) при розробці рекомендацій щодо підвищення ефективності використання інструментів адміністрування ППП задля нарощування податкових надходжень до бюджету;

– Новотроїцької державної податкової інспекція Генічеського управління Головного управління ДФС у Херсонській області, Автономній Республіці Крим та м. Севастополі (довідка № 05-12/19/0876 від 10.10.2019) при підготовці пропозицій щодо створення передумов для співпраці податкових органів з підприємствами-платниками ППП.

Результати дослідження використані в навчальному процесі Чернігівського національного технологічного університету при викладанні дисциплін «Податкова система», «Податковий менеджмент» (довідка № 305/08-1521 від 02.10.2019 р.).

Особистий внесок здобувача. Дисертаційна робота є самостійно виконаним науковим дослідженням. Наукові результати та пропозиції, що містяться в роботі, одержані автором особисто й викладені в опублікованих працях. З наукових праць, опублікованих у співавторстві, в дисертації використані лише ті ідеї та положення, які є результатом особистої роботи.

Апробація результатів дисертації. Основні положення та висновки дисертаційної роботи доповідались, обговорювались і отримали схвальну оцінку на міжнародних і всеукраїнських науково-практичних конференціях, зокрема: Науково-практична конференція Харківського державного університету внутрішніх справ (м. Харків, 2012р.), IX Міжнародній науково-практичній конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2013» (м. Харків, 2013р.), XI Міжнародній науково-практичній конференції «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2015 (м. Харків, 2015р.), III International Scientific and Practical Conference. Issues and trends in modern economy under integration: theoretical and practical aspects (м. Херсон, 2018); VII Міжнародній науково-практичній конференції студентів, аспірантів і молодих вчених «Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти» (м. Чернігів, 2018 р.); IV Міжнародній науково-практичній конференції «Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку» (м. Чернігів, 2018 р.).

Публікації. Результати дисертаційного дослідження опубліковані у 14 працях загальним обсягом 6,75 друк. арк., з яких особисто автору належить 5,55 друк. арк., у тому числі: 2 розділи у колективних монографіях, 9 статей у фахових виданнях України, зокрема 2 – у виданнях, що включені до міжнародних наукометричних баз, 1 стаття у виданнях інших держав, 5 праць – апробаційного характеру.

Структура роботи. Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 211 сторінок. Основний зміст дисертації викладено на 182 сторінках. Робота містить 29 таблиць, 20 рисунків, 7 додатків, розміщених на 15 сторінках. Список використаних джерел налічує 190 найменувань і розміщений на 20 сторінках.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЙНОЇ РОБОТИ

У **вступі** розкрито сутність і стан наукового завдання, обґрунтовано актуальність теми дисертаційного дослідження, показано зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами, зазначено мету та завдання дослідження, сформульовано об'єкт і предмет дослідження, визначено методи дослідження, розкрито наукову новизну одержаних результатів, їхнє практичне значення, вказано, де були апробовані основні положення, теоретичні висновки та результати дослідження.

У першому розділі – **«Теоретичні засади адміністрування податку на прибуток підприємств»** – досліджено теоретичні засади адміністрування податку на прибуток підприємств; розкрито сутнісні характеристики складових адміністрування податку на прибуток підприємств; висвітлено інституційно-правові засади державного фінансового контролю за обчисленням бази оподаткування та сплатою податку на прибуток підприємств.

Вивчення наявних наукових поглядів на розуміння сутності адміністрування податків дозволило встановити, що його розглядають: через ототожнення з податковою політикою; як еквівалент податкового контролю; як сукупність дій, спрямованих на запобігання податковим правопорушенням; як повсякденну діяльність податкових органів щодо забезпечення повної та своєчасної сплати платниками податків до бюджетів податків, зборів та інших обов'язкових платежів; як складову частину правового регулювання відносин держави та платників податків. Критеріями виокремлення окреслених теоретичних підходів до тлумачення змісту адміністрування податків є його мета та умови її досягнення.

Ґрунтуючись на ключових положеннях згаданих підходів та специфічних рисах податку на прибуток підприємств, сформульовано власне визначення дефініції «адміністрування податку на прибуток підприємств», яке запропоновано розглядати через відносини між податковими органами та платниками податку на прибуток підприємств, які реалізуються за допомогою сукупності законодавчо врегульованих дій щодо розрахунку та сплати податку на прибуток підприємств для забезпечення своєчасних податкових надходжень до бюджетів різних рівнів. Запропоноване трактування розкриває змістовну

характеристику адміністрування ППП, суб'єктно-об'єктний взаємозв'язок та інституціональний аспект.

У роботі розкрито взаємозв'язок між поняттями «адміністрування ППП» як системи взаємодії суб'єктів податкових відносин щодо сплати ППП та «фінансовий контроль за обчисленням та сплатою ППП» як складової частини системи адміністрування такого податку, що впливає на його результативність через виявлення та запобігання порушенням відповідних норм податкового законодавства, що дозволило дати наукове пояснення субординації напрямів адміністрування ППП. Державний фінансовий контроль за сплатою податку на прибуток підприємств є прийомом реалізації державного управління економікою країни в процесі перерозподілу валового внутрішнього продукту через податковий механізм. Крім виконання мобілізуючої та контролюючої функцій, він повинен інформувати центри державного регулювання щодо виявлених недоліків процесів оподаткування та контролю, а також забезпечувати вжиття заходів щодо їх усунення. Заходи фінансового контролю за сплатою податку на прибуток надають можливість диверсифікувати та посилити державний вплив на фінансово-господарську та управлінську діяльність суб'єктів господарювання, що уникають сплати податку.

У роботі акцентується увага, що суб'єкти адміністрування ППП взаємозалежні та взаємопов'язані, а головною умовою підвищення ефективності їх взаємодії є реалізація концепції «партнерських відносин податкових органів та платників ПП». Рівень усвідомлення платниками ППП своєї ролі у формуванні бюджетних надходжень для виконання державою своїх функцій та зобов'язань перед суспільством, модернізації системи адміністрування ППП на засадах партнерства та взаємної відповідальності є ключовими передумовами задоволення інтересів усіх учасників таких відносин, зокрема: підвищення обсягів надходжень від сплати податку на прибуток підприємств; спрощення процедур адміністрування ППП; справедливість у вирішенні спірних питань взаємодії.

З метою поглиблення наукових положень щодо функціонування системи адміністрування ППП та теоретичного обґрунтування напрямів її модернізації в дисертації конкретизовано компоненти такого адміністрування, визначено його головну ідею та принципи, перелік яких доповнено таким: «партнерська взаємодія з підприємствами – платниками податків» (рис. 1). Також розкрито зміст суголосного механізму через твердження про необхідність комбінації методів, важелів та інструментів (правових, організаційних, економічних, соціально-психологічних), спрямованих на забезпечення умов розрахунку та сплати податку на прибуток підприємств платниками такого податку у встановлений час та у встановлених розмірах із конкретизацією передумов ефективної співпраці податкових органів із підприємствами-платниками ППП.

Виявлено, що з позиції системного підходу адміністрування ППП можна репрезентувати через комплекс взаємодоповнюваних функцій – основних (фіскальна, регулююча) та спеціальних (контрольна, сервісна), які реалізуються через такі підсистеми: фінансовий контроль за обчисленням та сплатою ППП; регулювання оподаткування за ППП; облік ППП; сервісно-консультаційна.

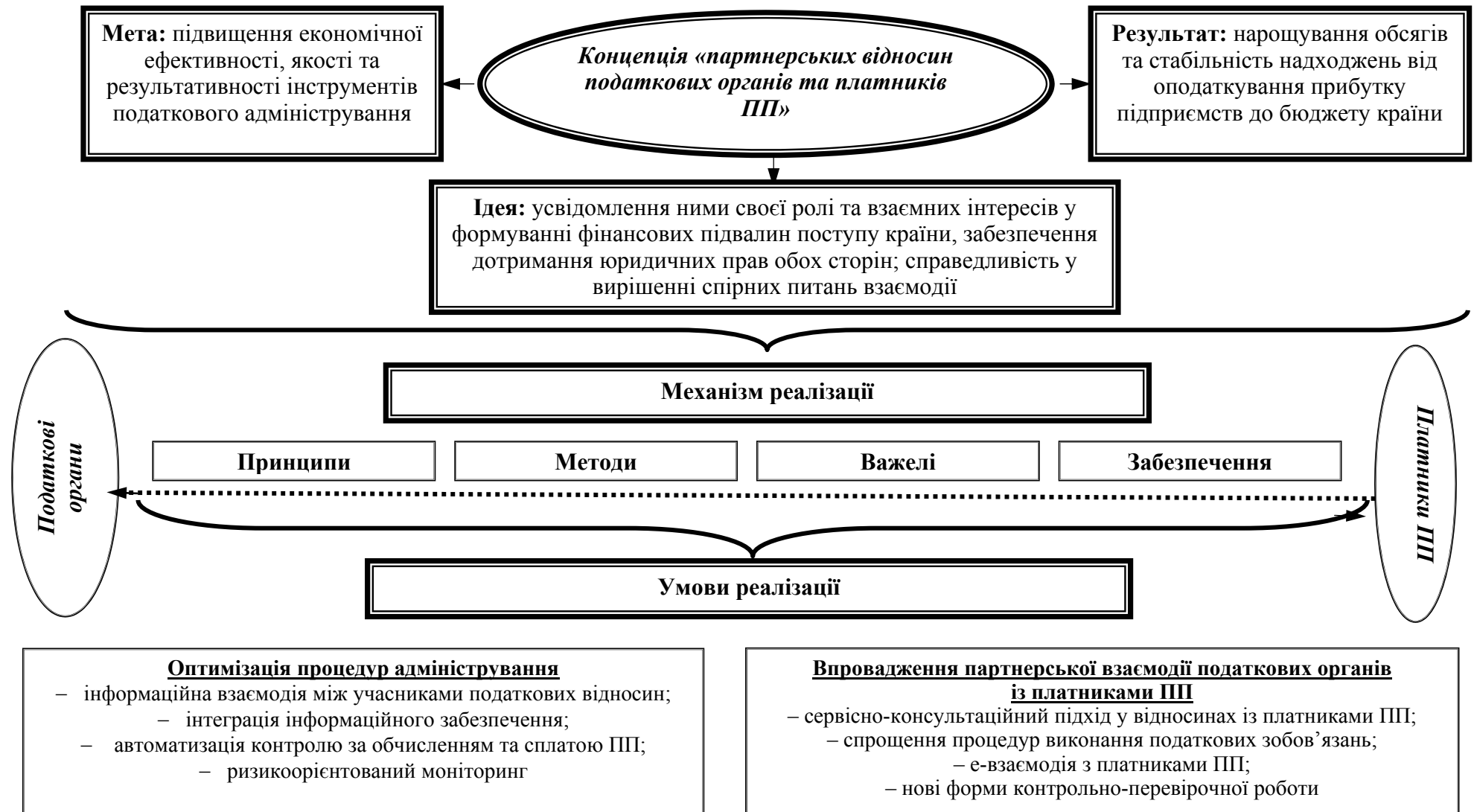

Рис. 1. Наукова концептуалізація формування податкового адміністрування на засадах «партнерських відносин податкових органів та платників ПП»

Джерело: розроблено авторкою.

Дослідження інституційно-правових аспектів здійснення державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств виявило порушення основних вимог, які висуваються до процесів контролю, а саме: «інформаційної забезпеченості», «пріоритетності», «регламентації» та «безперервності розвитку». Це є наслідком: низького рівня обміну інформації та взаємодії між суб'єктами контролю, законодавчої ініціативи органів контролю, що призводить до тривалого існування (6–7 років) законодавчих вад у сфері оподаткування прибутку та здійснення контролю; відсутності чітких критеріїв визначення ризиків несплати податку на прибуток та методичних рекомендацій щодо здійснення перевірок за сплатою податку на прибуток, унаслідок чого погіршується результативність контролю, за результатами перевірок не узагальнюються ризики несплати податку, що ускладнює напрацювання та обґрунтування рекомендацій із удосконалення норм контролю та законодавства.

У другому розділі – «Комплексна оцінка практики адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні» – охарактеризовано роль ППП у формуванні бюджетних надходжень держави; висвітлено вітчизняну практику технологій адміністрування ППП; оцінено ефективність контрольно-перевірочної роботи щодо сплати податку на прибуток підприємств.

Комплексне оцінювання обсягів та динаміки надходжень від податку на прибуток підприємств до бюджетів різних рівнів дозволило зробити висновок про його значущість та стійку тенденцію до зростання за обсягами (рис. 2). Питома вага податку на прибуток підприємств у податкових надходженнях до бюджету свідчить про його суттєве значення для формування фінансових ресурсів країни та є характерною ознакою вітчизняної податкової системи. Так, протягом досліджуваного періоду частка ППП у податкових надходженнях зведеного бюджету становить до 10% . Це пов'язано з незмінюваністю ставки ППП та відсутністю позитивної динаміки у фіскальній ефективності адміністрування ППП.

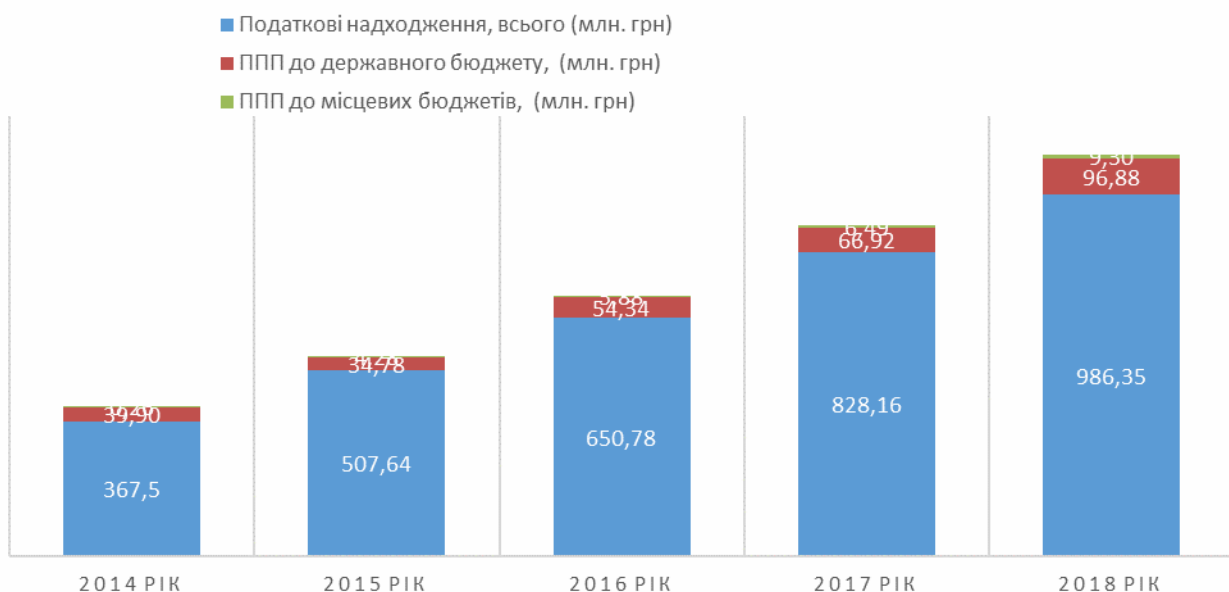

Рис.2. Динаміка податкових надходжень у розрізі податку на прибуток підприємств у 2014-2018 рр.

Джерело: складено за даними Міністерства фінансів України

Лише 0,5 % підприємств від кількості платників податку на прибуток формують половину відповідних надходжень до державного бюджету. Водночас більшість підприємств з істотними обсягами валових доходів сплачують з однієї гривні отриманих доходів менше 1 копійки податку на прибуток (або в середньому 0,4 копійки), що вказує на поширеність способів уникнення від сплати податку на прибуток підприємств.

Для порівняння, питома вага аналогу податку на прибуток підприємств у структурі податкових надходжень Фінляндії, Угорщини, Словенії приблизно 4 % та є найнижчою серед країн Європи. При цьому найвищий внесок у податкові надходження за рахунок ППП у Норвегії (на рівні 17 %) та Чилі (в середньому 21 %). Це можна пояснити відмінностями у визначенні платників ППП, у розмірах ставок та підходах до адміністрування такого податку та сукупності інструментів його реалізації.

Так, на рис. 3 наведено динаміку донарахованого ППП за результатами проведених планових та позапланових перевірок. Скорочення розмірів сум, що підлягають погашенню, може свідчити про позитивну динаміку в розвитку податкової культури платників ППП та дотримання ними норм податкового законодавства. Іншим поясненням може бути зниження результативності адміністрування ППП та можливе нарощування корупційної складової у відносинах податкових органів та юридичних осіб, зобов'язаних сплачувати такий податок.

Рис. 3. Динаміка донарахованої суми податку на прибуток підприємств, які підлягали погашенню у 2013–2018 рр.(млн.грн)

Джерело: складено за даними ДПС України.

Авторка дійшла висновку, що ефективність адміністрування ППП безпосередньо залежить від його організації, що характеризується низкою проблем, зокрема: фрагментарність зовнішнього інформаційного забезпечення; обмежені можливості попередніх контрольних-перевірочних заходів; відсутність якісного ризик-моніторингу платників ППП; низький рівень оцифрування процедур адміністрування ППП; відсутність ефективних заходів запобігання ухиленням окремих платників ППП від сплати податку.

Створити сприятливі умови для нарощування частки ППП у податкових надходженнях до бюджетів України можливо за рахунок зміни підходів до вмотивування платників ППП до добровільної, своєчасної та у повному обсязі

сплати своїх зобов'язань перед державою. У дисертації доведена необхідність модернізації інститутів адміністрування ППП та покращення взаємодії між учасниками таких відносин через імплементацію прогресивних напрацювань розвинутих країн, зокрема: активізація інформаційно-консультаційної підтримки платників ППП; спрощення процедур адміністрування ППП для дисциплінованих платників; формування партнерських податкових відносин між податковими органами та платниками ППП; захист прав платників ПП для уникнення погіршення результатів їхньої фінансово-господарської діяльності.

Опрацювання світового досвіду в галузі адміністрування ППП дозволило дійти висновку про його ефективності на засадах партнерства, цілеорієнтованого на формування інституту довіри в оподаткуванні податку на прибуток підприємств. Це позитивно вплине на результативність адміністрування ППП, головним проявом якого буде зростання частки податкових надходжень від такого податку та скорочення кількості відповідних правопорушень.

У контексті дослідження результативності контрольно-перевірочної роботи як важливого інструмента адміністрування ППП проведено оцінювання кількості розглянутих скарг на податкові повідомлення-рішення за цим податком у 2013-2018 рр. (табл. 1). Дані таблиці 1 свідчать, що кількість скарг протягом досліджуваного періоду має тенденцію до зменшення, але більшість із податкових повідомлень-рішень за результатами розгляду відповідними структурами ДПС залишаються без змін.

Таблиця 1

**Динаміка кількості скарг на податкові повідомлення-рішення
з податку на прибуток підприємств у 2013-2018 рр.**

Показник	Рік						
	2013	2014	2015	2016	2017	2018	
Кількість оскаржених податкових повідомлень-рішень(рішень, вимог)	21 087	20 893	21 827	15 172	2978	16 042	
Кількість розглянутих податкових повідомлень-рішень(рішень, вимог)	21 878	20 844	22 398	15 458	4413	15 313	
залишено без змін	кількість	18 287	16 896	19 005	12 434	3298	19 510
	млн грн	29 812,3	23 390,6	34 203,5	25 308,7	4267,3	38 009,4
скасовано повністю	кількість	1335	2296	2239	2147	924	3060
	млн грн	1 558,9	2 960,8	1 565,9	1 786,2	338,4	5131,9
скасовано частково	кількість	2256	1652	1154	877	191	683
	млн грн	779,0	1 364,1	1 035,8	414,0	39,1	4931,9

Джерело: складено за даними ДПС України.

За результатами аналізу практики контрольно-перевірочної складової адміністрування ППП встановлено її недоліки за сферою їх виникнення. Виокремлено інституційно-організаційні (низький рівень обміну інформації та взаємодії між суб'єктами контролю, законодавчої ініціативи органів контролю; відсутність чітких критеріїв визначення ризиків несплати ППП та методичних рекомендацій щодо здійснення перевірок його сплати), якісно-методичні, нормативно-правові (внесення змін до законодавчих норм щодо оподаткування ППП не ґрунтується на функції зворотного зв'язку), регулятивно-процесуальні (недосконалість нормативно-регулятивних актів, що регламентують права та

обов'язки контролюючих органів, порядок здійснення фінансового контролю за сплатою податку на прибуток, механізмів реалізації висновків контролю, притягнення до відповідальності та відшкодування збитків) та інформативно-комунікативні недоліки (слабка система координації та обміну інформацією між зацікавленими сторонами, ускладнена реалізація зворотного зв'язку).

З метою досягнення синергетичного ефекту в процесі мобілізації коштів до бюджету та ефективності здійснення фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств з огляду на найкращі практики світового досвіду необхідно: узгодження норм податкового, цивільного та господарського права, створення ризикоорієнтованої системи спостережень за діяльністю платників податків, раціоналізація повноважень органів контролю, підвищення ефективності контрольних заходів.

У третьому розділі – **«Напрями модернізації засобів адміністрування податку на прибуток підприємств»** – розроблено рекомендації щодо модернізації адміністрування податку на прибуток підприємств та підвищення його якості; визначено цільові орієнтири реформування державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств.

У дисертаційній роботі висунуто та доведено гіпотезу про першочерговість раціоналізації відносин між податковими органами та платниками ППП на засадах дотримання норм чинного податкового законодавства.

Модернізація засобів та технологій адміністрування ППП для підвищення його ефективності актуалізує потребу відповідного оцінювання на основі розрахунку системи показників, що характеризують дієвість його складових елементів через виконання ними функцій такого адміністрування. Потреба в оцінці ефективності податкового адміністрування визначила формування системи показників, в основу якої покладено їх розподіл за функціями податкового адміністрування за такими критеріями: результативність, економічність, якість. (рис. 4). Зазначено, що розроблені методичні положення ґрунтуються на аналізі сукупності кількісних показників, що опосередковують основні складові адміністрування ППП: фінансовий контроль за обчисленням та сплатою ППП; регулювання оподаткування за ППП; облік ППП; сервісно-консультаційна.

Комплексний характеризуючий показник ефективності адміністрування ППП дає змогу його оцінити при зіставленні з попередніми періодами та виявити вплив на такий показник окремих його складових. Практичне використання розробленого авторкою підходу дасть змогу виявляти неефективні інструменти адміністрування ППП і на цій основі приймати науково аргументовані рішення щодо напрямів їх вдосконалення.

Підвищення стандартів контрольної-перевірочної роботи може бути досягнуто за рахунок більш широкого використання інформаційних систем, напрацювання методик та обміну досвідом щодо проведення перевірок за сплатою податку на прибуток підприємств, зміни підходів у оформленні матеріалів перевірок підприємств із високими ризиками несплати такого податку, виділення етапу «інспектування ризиків несплати податку на прибуток підприємств».

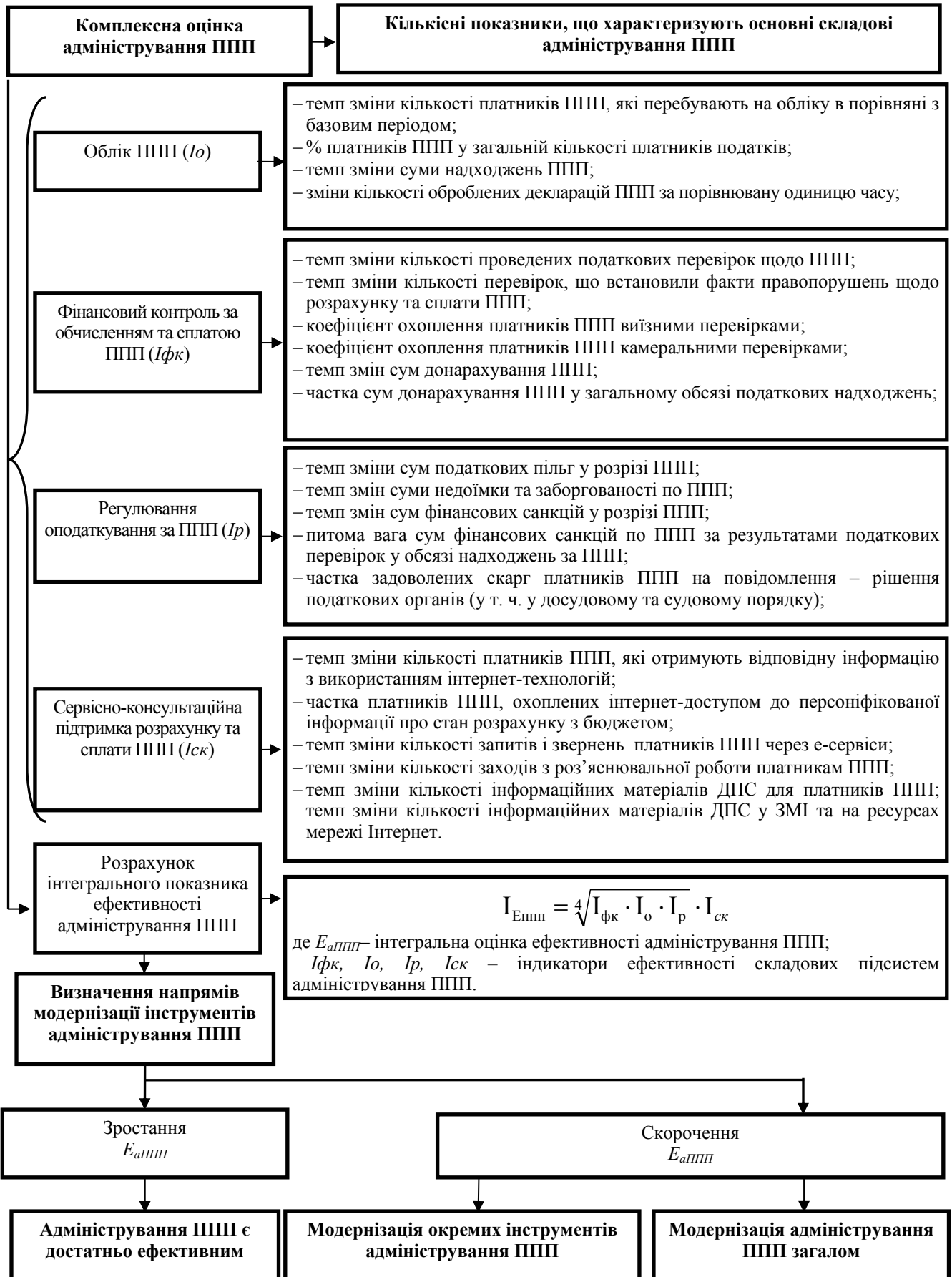

Рис. 4. Графічна візуалізація методичних положень з оцінювання ефективності податкового адміністрування ППП

Джерело: розроблено авторкою.

У дисертації запропоновано логічну послідовність «інспектування ризиків несплати податку на прибуток підприємств», яка окреслює етапи продовження контрольних заходів за проблемними напрямками після завершення перевірок, координацію роботи підрозділів податкового аудиту, правову платформу дослідження обставин, які призводять до втрат бюджету. Це забезпечить належний рівень доказовості порушень відповідно до вимог судової та апеляційної практики у разі проведення донарахувань та сприятиме формуванню інформаційної бази з розробки пропозицій з удосконалення чинного законодавства.

Також склад суб'єктів фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств необхідно розширити за рахунок агентів державного фінансового контролю, які будуть формувати масив даних щодо діяльності суб'єктів господарювання та міжвідомчої комісії, що буде виявляти недоліки адміністрування ППП та формувати пропозиції щодо їх усунення. Таку комісію пропонується створити за участі Міністерства фінансів України, Державної податкової служби України, Держаудитслужби та Рахункової палати України.

У роботі запропоновано внести зміни у чинні норми законодавства в частині врегулювання податкових відносин щодо сплати ППП, пов'язаних із розвитком науково-технічного прогресу в платіжних системах (криптовалюти).

У рамках розробки науково-прикладних рекомендацій щодо модернізації інструментів адміністрування ППП доведена необхідність його діджиталізації, що буде мати позитивний вплив на формування податкової дисципліни та податкової відповідальності платників ППП. Оцифрування адміністрування ППП сприятиме дотриманню вимог податкового законодавства та зниженню рівня ухилення від сплати податків, оскільки автоматизовані системи управління сприймаються як справедливі, прозорі та менш корумповані. У дисертаційній роботі запропоновано комплекс заходів програмно-технічного характеру, цільовою детермінантою яких є створення єдиної смарт-платформи адміністрування ППП та запропонований стратегічний конструкт її імплементації у систему оподаткування.

Діджиталізація адміністрування ППП надасть можливість актуалізувати дані з обліку ППП, підвищити обґрунтованість вибору об'єктів для перевірок, прискорити обмін інформацією між податковими органами та платниками ППП, забезпечити високий рівень достовірності аналітичних звітів та своєчасність прийняття управлінських рішень, мінімізувати витрати на процедури адміністрування ППП та спростити їх проведення.

ВИСНОВКИ

У дисертаційній роботі здійснено теоретичне узагальнення та представлено авторський варіант вирішення важливого наукового завдання щодо обґрунтування теоретико-методичних засад адміністрування податку на прибуток підприємств та розробки науково-практичних рекомендацій щодо модернізації його інструментів для забезпечення стабільності та достатності податкових надходжень бюджету України.

Отримані результати проведеного дисертаційного дослідження дозволяють сформулювати такі висновки та пропозиції:

1. Оподаткування податку на прибуток підприємств віддзеркалює складний комплекс відносин між державою та платниками податку через механізм адміністрування. У результаті вивчення наукових підходів до тлумачення змістовного навантаження адміністрування податків встановлено, що його розглядають як: еквівалент податкової політики та податкового контролю; запобігання податковим правопорушенням; діяльність податкових органів щодо забезпечення сплати до бюджетів податків їх платниками; елемент правового регулювання взаємовідносин держави та платників податків тощо. Опрацювання вихідних положень згаданих наукових позицій дозволило уточнити зміст адміністрування ППП через висвітлення його змістовної характеристики, підкреслення суб'єктно-об'єктного взаємозв'язку та інституціонального аспекту.

2. Сформовано концептуальні положення адміністрування податку на прибуток підприємств на основі поєднання інституціонального, функціонального та системного підходів. Це дозволило всебічно розкрити його сутність, виокремити принципи розбудови системи адміністрування ППП, встановити критеріїв його оцінки, обґрунтувати функції адміністрування ППП – основні (фіскальна, регулююча) та спеціальні (контрольна, сервісна), представити розуміння змісту прийомів дії такого адміністрування.

3. Вказано, що реалізуються функції адміністрування ППП через його складові елементи (фінансовий контроль за обчисленням та сплатою ППП; регулювання оподаткування за ППП; облік ППП; сервісно-консультаційна), для кожного з яких характерним є певний набір прийомів їхньої дії. Комплексне представлення функцій адміністрування ППП через вказані складові дозволяє найбільш повно його охарактеризувати та визначити науково обґрунтовані засоби реалізації такого адміністрування.

4. Особливу увагу приділено науковому розмежуванню понять: «адміністрування ППП» як системи взаємодії суб'єктів податкових відносин щодо сплати ППП та «фінансовий контроль за обчисленням та сплатою ППП» як складової частини системи адміністрування такого податку, що впливає на його результативність через виявлення та запобігання порушенням відповідних норм податкового законодавства. Встановлено, що саме фінансовий контроль за сплатою податку на прибуток підприємств дозволяє виявити недоліки процесів оподаткування, а також ініціювати розробку заходів щодо їх усунення. Аналіз інституційно-правових аспектів здійснення державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств виявило порушення основних вимог, які висуваються до процесів контролю, а саме: «інформаційної забезпеченості», «пріоритетності», «регламентації» та «безперервності розвитку».

5. За результатами оцінювання стану та тенденцій сплати податку на прибуток підприємств вітчизняними платниками податку було сформовано низку висновків, зокрема: частка ППП у податкових надходженнях до бюджету протягом періоду дослідження майже не змінюється і становить у середньому 10 %, що, з одного боку, свідчить про його значущість, а з іншого – про відсутність якісних змін у підходах до його адміністрування; більшість підприємств з істотними обсягами валових доходів сплачують з однієї гривні отриманих доходів менше 1 копійки податку на

прибуток (або в середньому 0,4 копійки), що може вказувати на активне використання схем з ухилення від оподаткування.

6. Доведено, що вітчизняна практика адміністрування податку на прибуток підприємств є малоєфективною, оскільки спостерігається: фрагментарність зовнішнього інформаційного забезпечення; обмежені можливості попередніх контрольно-перевірочних заходів; відсутність якісного ризик-моніторингу платників ППП; низький рівень оцифрування процедур адміністрування ППП; відсутність ефективних заходів попередження ухилення окремих платників ППП від сплати податку. Вказано на необхідності модернізації засобів адміністрування ППП на основі поєднання традиційних та інноваційних підходів, з урахуванням успішного досвіду розвинутих країн для раціоналізації та підвищення ефективності такого адміністрування.

7. Контрольно-перевірочна робота сплати податку на прибуток підприємств характеризується скороченням кількості скарг протягом досліджуваного періоду, при цьому більшість з податкових повідомлень-рішень за результатами розгляду відповідними структурами ДПС залишаються без змін. Ідентифіковано та систематизовано проблеми контрольно-перевірочної роботи за такими групами: інституційно-організаційні, якісно-методичні, нормативно-правові, регулятивно-процесуальні та інформативно-комунікативні. Зазначено, що першочерговими завданнями вдосконалення організації такої роботи є: узгодження норм податкового, цивільного та господарського права; створення ризикоорієнтованої системи спостережень за діяльністю платників податків; раціоналізація повноважень органів контролю; підвищення ефективності контрольних заходів.

8. Розроблено методичний підхід до оцінювання ефективності адміністрування ППП як важливий елемент прийняття управлінських рішень щодо напрямів модернізації засобів такого адміністрування. Оцінювання запропоновано здійснювати на основі розрахунку комплексного характеризуючого показника, який охоплює сукупність показників, що характеризують виконання функцій податкового адміністрування в розрізі результативності, економічності, якості. Вказаний показник дає можливість його оцінити при зіставленні з попередніми періодами та виявити вплив на такий показник окремих його складових.

9. Сформовано комплекс пропозицій щодо модернізації засобів адміністрування ППП, головною ідеєю яких є зміна його примусового режиму на вмотивоване виконання податкових зобов'язань платниками ППП та переорієнтація на сервісно-орієнтований режим такого адміністрування. Запропоновано спростити процедури виконання податкових зобов'язань за ППП, відмінити квартальну звітність по ППП для всіх підприємств, забезпечити відкритість та прозорості взаємодії суб'єктів таких податкових відносин через оцифрування всіх процедур адміністрування ППП, запровадити автоматизований ризик-моніторинг несплати ППП, підвищити стандарти контрольно-перевірочної роботи для системного запобігання ухиленням від сплати ППП, удосконалити законодавчі норми в частині врегулювання податкових відносин щодо сплати ППП, пов'язаних із розвитком науково-технічного прогресу в платіжних системах (криптовалюти), створення єдиної смарт-платформи адміністрування ППП.

СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ

Монографії:

1. Шовкопляс Т.С. Податок на прибуток як інструмент державного регулювання фінансово-економічних процесів в сучасних ринкових умовах. *Формування фінансово-економічної системи управління в сучасних ринкових умовах*: монографія. Чернігів: ЧНТУ, 2018. С. 246-265. (0,9 друк. арк.).

2. Шовкопляс Т.С., Прокопенко В.Ю. Оцінка методичних аспектів визначення податку на прибуток та аналіз його впливу на фінансово-економічну безпеку регіону. *Оцінка та регулювання економічної безпеки регіонального співробітництва депресивних територій в рамках євроінтеграційних процесів*: монографія. Чернігів: ЧНТУ, 2018. С. 190-214. (1,1 друк. арк.). (Особистий внесок автора: надано теоретичне обґрунтування сутності податку на прибуток підприємств на основі поєднання інституціонального, функціонального та системного підходів). (0,8 друк. арк.).

Статті у наукових фахових виданнях України, інших держав, а також у виданнях, включених до міжнародних наукометричних баз даних:

3. V. Prokopenko, Shovkoplyas T. Performance analysis tax reform of Ukraine and its impact on investment. *Modern Science – Moderní věda, Praha. Ceska Republika..* 2019. №7. P.130-137. (0,4 друк. арк.). (Особистий внесок автора: охарактеризовано вплив податкової політики на динаміку інвестиційних процесів у країні). (0,2 друк. арк.).

4. V. Margasova, S. Burlutski, V. Prokopenko, Sv. Burlutski, Shovkoplyas T. Macroeconomic sustainability indicators for measuring financial and economic development. *Journal of Life Economics.* 2019. №16. - P.35-48. (0,7 друк. арк.). [фахове видання]. (Особистий внесок автора: розкрито роль адміністрування податків в контексті забезпечення макроекономічної стабільності країни). (0,2 друк. арк.).

5. Шовкопляс Т.С. Процес становлення податкової системи держави в умовах ринкової економіки. *Соціально-економічний розвиток регіонів в контексті міжнародної інтеграції*. Херсон, 2018. № 28 (17). С.132-137. [фахове видання]. (0,5 друк. арк.).

6. Шовкопляс Т.С. Світовий досвід адміністрування податку на прибуток. *Вісник Хмельницького національного університету: економічні науки*. Хмельницьк: ХНУ. 2018. №3. Том 3. С. 147-152. [Міжнародні наукометричні бази: Index Copernicus, фахове видання]. (0,45 друк. арк.).

7. Шовкопляс Т.С. Напрями удосконалення системи потенціалів податку на прибуток. Івано-Франківськ, *Моделювання регіональної економіки*. 2018. Вип. 33(2). С.413-416. (0,3 друк. арк.). [фахове видання].

8. Шовкопляс Т.С. Податок на прибуток підприємств –проблеми контролю за його сплатою з боку держави. *Вісник НТУ «ХПІ» Харків; серія економічна. № 24 (1246) 2017. С.145-148* . (фахове видання) (0,3 друк. арк.).

9. Жадан Т.А., Сиромятнікова О.В., Шовкопляс Т.С. Світовий досвід становлення та розвитку державного внутрішнього фінансового контролю. *Вісник Національного технічного університету „Харківський політехнічний інститут”*. Збірник наукових праць. Серія: Технічний прогрес і ефективність виробництва.

Харків: НТУ „ХПІ”. 2014. № 64 (1106) С. 172-176. (0,2 друк. арк.). [фахове видання]. (Особистий внесок автора: систематизовано підходи до державного фінансового контролю у розвинутих країнах світу). (0,1 друк. арк.).

10. Шовкопляс Т.С. Основні напрямки вдосконалення попередження та боротьби з податковими правопорушеннями *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ. Серія економічна*. 2011. Випуск 1. С.113-121. (0,3 друк. арк.). [фахове видання].

11. Шовкопляс Т.С. Вплив надходжень з податку на прибуток на господарський розвиток країни *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2010. №2. С. 232-239. URL: http://archive.nbuv.gov.ua/e-journals/znpnudps/2010_2/pdf/10stsbitt.pdf (0,2 друк. арк.). [фахове видання].

12. Шовкопляс Т.С. Проблеми визначення бази оподаткування з податку на прибуток при бюджетуванні податків. *Збірник наукових праць Національного університету державної податкової служби України*. 2010. №2. С. 232-239. (0,2 друк. арк.). [фахове видання].

Опубліковані праці апробаційного характеру:

13. Маргасова В., Прокопенко В., Ткаленко Н., **Шовкопляс Т.** Тенденції розвитку інноваційно-інвестиційного потенціалу України. III International. Scientific and Practical Conference. ISSUES AND TRENDS IN MODERN ECONOMY UNDER INTEGRATION: THEORETICAL AND PRACTICAL ASPECTS. 11-12.10.2018, Херсонський державний університет, С. 56-69. (0, 3 друк.арк.).

14. Шовкопляс Т.С. Правове регулювання податку на прибуток. *Матеріали VII Міжнародної науково-практичної конференції студентів, аспірантів і молодих вчених "Інноваційний розвиток інформаційного суспільства: економіко-управлінські, правові та соціокультурні аспекти"*, м. Чернігів, 10-12 грудня 2018 р., Чернігів: ЧНТУ, 2018 р.- С. 238-240. (0,25 друк. арк.).

15. **Шовкопляс Т.С.**, Сагун О.С. Роль інвестиційного ресурсу у структурній модернізації економіки: аспекти обліку та оподаткування. *Збірник тез IV Міжнародної науково-практичної конференції “Бухгалтерський облік, оподаткування, аналіз і аудит: сучасний стан, проблеми та перспективи розвитку”* м. Чернігів, 27 листопада 2018 р.: тези доповідей. Чернігів : ЧНТУ, 2018. 166 с. - С.91-93. (0, 25 друк.арк.)

16. Шовкопляс Т.С. Податкове рахівництво – його становлення в умовах розвитку податкової системи. *Матеріали IX Міжнародна науково-практична конференція «Дослідження та оптимізація економічних процесів «Оптимум-2013»*, 3-5 грудня 2013р. – Харків: НТУ «ХПІ», 2013. – 239с. (0, 1 друк.арк.)

17. Шовкопляс Т.С. Фінансові правопорушення та їх попередження в економіці України на сучасному етапі. *Матеріали науково-практичної конференції Харківського державного університету внутрішніх справ*, Харків, 2012.-С.414-417. (0, 2 друк.арк.)

АНОТАЦІЯ

Шовкопляс Т. С. Модернізація засобів адміністрування податку на прибуток підприємств в Україні. – Кваліфікаційна наукова праця на правах рукопису.

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.08 – гроші, фінанси і кредит. – Чернігівський національний технологічний університет Міністерства освіти і науки України. – Чернігів, 2020.

У дисертаційній роботі поглиблено теоретико-методичні основи адміністрування податку на прибуток підприємств та вдосконалення засобів його здійснення для забезпечення стабільності податкових надходжень до бюджету України. Розкрито сутнісні характеристики складових адміністрування податку на прибуток підприємств і висвітлено інституційно-правові засади державного фінансового контролю за обчисленням бази оподаткування та сплатою податку на прибуток підприємств. Узагальнено та систематизовано категоріальний апарат фінансової науки в межах досліджуваної проблематики. У дисертації розкрито зміст механізму адміністрування ППП через комбінації методів, важелів та інструментів (правових, організаційних, економічних, соціально-психологічних), спрямованих на забезпечення умов розрахунку та сплати податку на прибуток підприємств платниками такого податку у встановлений час та у встановлених розмірах із конкретизацією передумови ефективної співпраці податкових органів із підприємствами – платниками ПП.

Охарактеризовано роль ППП у формуванні бюджетних надходжень держави, висвітлено вітчизняну практику технологій адміністрування ППП, оцінено ефективність контрольно-перевірочної роботи щодо сплати податку на прибуток підприємств. Серед першочергових завдань вдосконалення адміністрування ППП виокремлено такі: узгодження норм податкового, цивільного та господарського права; створення ризикоорієнтованої системи спостережень за діяльністю платників податків; раціоналізація повноважень органів контролю; підвищення ефективності контрольних заходів.

Розроблено рекомендації щодо модернізації інструментів адміністрування податку на прибуток підприємств та підвищення його якості, а також визначено цільові орієнтири реформування державного фінансового контролю за сплатою податку на прибуток підприємств. У роботі запропоновано методичні положення з оцінювання ефективності адміністрування ППП.

Ключові слова: адміністрування податків, оподаткування, податок на прибуток підприємств, прибуток, податкова культура, державний фінансовий контроль, фінансовий моніторинг, контрольно-перевірочна робота.

АННОТАЦИЯ

Шовкопляс Т. С. Модернизация средств администрирования налога на прибыль предприятий в Украине. – Квалификационный научный труд на правах рукописи.

Диссертация на соискание ученой степени кандидата экономических наук по специальности 08.00.08 – деньги, финансы и кредит. – Черниговский национальный технологический университет Министерства образования и науки Украины. – Чернигов, 2020.

В диссертационной работе обоснованы теоретико-методические основы администрирования налога на прибыль предприятий и совершенствования средств его осуществления для обеспечения стабильности налоговых поступлений в бюджет Украины. Раскрыты существенные характеристики составляющих администрирования налога на прибыль предприятий и освещены институционально-правовые основы государственного финансового контроля за исчислением налогооблагаемой базы и уплатой налога на прибыль предприятий. Обобщен и систематизирован категориальный аппарат финансовой науки в пределах исследуемой проблематике. Уточнено содержание дефиниции «администрирования налога на прибыль предприятий», которое предложено рассматривать через взаимоотношения между налоговыми органами и плательщиками налога на прибыль предприятий, которые реализуются через совокупность законодательно урегулированных действий по расчету и уплате налога на прибыль предприятий для обеспечения своевременных налоговых поступлений в бюджеты различных уровней. В диссертации раскрыто содержание механизма администрирования НПП через комбинации методов, рычагов и инструментов (правовых, организационных, экономических, социально-психологических), направленных на обеспечение условий расчета и уплаты налога на прибыль предприятий плательщиками такого налога в установленное время и в установленных размерах с конкретизацией условий эффективного сотрудничества налоговых органов с предприятиями-плательщиками НПП.

Охарактеризована роль НПП в формировании бюджетных поступлений государства. Доля НПП в налоговых поступлениях в бюджет в течение периода исследования почти не меняется, что свидетельствует об отсутствии качественных изменений в подходах к его администрированию. Исследована отечественная практика технологий администрирования НПП и выявлено, что она малоэффективна, поскольку наблюдается: фрагментарность внешнего информационного обеспечения; ограниченные возможности предыдущих контрольно-проверочных мероприятий; отсутствие качественного риск-мониторинга плательщиков НПП; низкий уровень оцифровки процедур администрирования НПП; отсутствие эффективных мер предупреждения уклонения отдельных плательщиков НПП от уплаты налога. Указано на необходимость модернизации средств администрирования НПП на основе сочетания традиционных и инновационных подходов, с учетом успешного опыта развитых стран для рационализации и повышения эффективности такого администрирования.

Оценена эффективность контрольно-проверочной работы по уплате налога на прибыль предприятий. Среди первоочередных задач совершенствования администрирования НПП выделены следующие: согласование норм налогового, гражданского и хозяйственного права; создание рискоориентированной системы наблюдений за деятельностью налогоплательщиков; рационализация полномочий органов контроля; повышение эффективности контрольных мероприятий.

Разработаны рекомендации по модернизации инструментов администрирования налога на прибыль предприятий и повышение его качества, в частности: упростить процедуры исполнения налоговых обязательств по НПП, отменить квартальную отчетность по НПП для всех предприятий, обеспечить открытость и прозрачность взаимодействия субъектов таких налоговых отношений

через оцифровки всех процедур администрирования НПП, ввести автоматизированный риск-мониторинг неуплаты НПП, повысить стандарты контрольно-проверочной работы для системного предупреждения уклонения от уплаты НПП, усовершенствовать законодательные нормы в части урегулирования налоговых взаимоотношений по уплате НПП, связанных с развитием научно-технического прогресса в платежных системах (криптовалюта), создание единой смарт-платформы администрирования НПП.

В работе предложены методические положения по оценке эффективности администрирования НПП. Оценивание предложено осуществлять на основе расчета комплексного показателя, который охватывает совокупность индикаторов, характеризующих выполнение функций налогового администрирования в разрезе результативности, экономичности, качества.

Ключевые слова: администрирования налогов, налогообложение, налог на прибыль предприятий, прибыль, налоговая культура, государственный финансовый контроль, финансовый мониторинг, контрольно-проверочная работа.

ABSTRACT

Shovkoplyas T. S. Modernization of tools for administration of corporate income tax in Ukraine. – Manuscript.

The thesis for the degree of the Candidate of Economic Sciences, specialty 08.00.08 – Money, Finances and Credit. – Chernihiv National University of Technology, Ministry of Education and Science of Ukraine. – Chernihiv, 2020.

In the dissertation the theoretical and methodological foundations of administering the corporate income tax and improving its instruments are deepened. The essential characteristics of administration of the corporate income tax are revealed. Institutional and legal principles of state financial control over payment of corporate income tax have been characterized. The categorical apparatus of financial science has been systematized within the limits of the investigated problems. In the dissertation the content of the mechanism of administration of the enterprise profit tax is revealed. The mechanism of administration of the enterprise profit tax is a combination of methods, levers and instruments of ensuring the conditions of calculation and payment of corporate income tax (legal, organizational, economic, social).

The role of the corporate income tax in the formation of the state budget revenues is characterized. The domestic practice of technologies of administration of the corporate income tax has been investigated. The effectiveness of the audit work on paying corporate income tax was evaluated. The tasks of improving the administration of corporate income tax have been determined: harmonization of tax, civil and commercial law; creation of a risk-oriented system for monitoring taxpayers' activities; rationalization of powers of control bodies; improving the effectiveness of control measures.

Recommendations on the modernization of corporate income tax administration tools have been developed. Targets for reforming the state financial control over the payment of corporate income tax have been determined. The thesis proposes a method for assessing the efficiency of corporate income tax administration.

Key words: administration of taxes, taxation, corporate income tax, profit, tax culture, state financial control, financial monitoring, control work.